DANI: Intervju sa prvim zamjenikom visokog predstavnika Dennisom Hearnom

Razgovarao: Sasa Rukavina

DANI: Naše agencije su početkom februara prenijele vijest da brazilski predsjednik nije dobio penziju, jer nije dokazao da je živ. Brazilski, kao i naš bh. zakon, kaže da penzioner mora uzeti svoj penzioni ček, a on to nije uradio i nadležne službe su uradile svoj posao. Možete li sličnu situaciju zamisliti u BiH?

HEARNE: Bez obzira na ulogu u društvu, niko ne bi trebao biti iznad zakona. To je upravo ono što *vladavina prava* znači i ona je temelj demokratskih društava. Ne može biti izuzetaka niti olakšavajućih okolnosti.

DANI: Morao sam početi ovim pitanjem jer se iz Vaše biografije vidi da ste dugo bili u Brazilu. Po nama dostupnim informacijama, riječ je o zemlji koja je bila na lošem glasu zbog kriminala i korupcije. Pratite li i danas situaciju tamo? Odnosno, svjedoci smo da Brazilci trenutno vode procese zbog korupcije protiv dvoje svojih predsjednika. Šta se tamo desilo pa su ti procesi otvoreni?

HEARNE: Da, mnogo godina sam bio na službi u Brazilu, na raznim diplomatskim funkcijama. Naravno, još sam zainteresiran za događaje tamo, mada ne mogu pratiti situaciju onoliko detaljno koliko bih želio.

U Brazilu su sudije, a posebno pod vođstvom sudije Sergija Moroa, tužioci i savezna policija proveli nevjerovatno uspješnu i veoma profesionalnu višegodišnju istragu u vezi sa ogromnom političkom i individualnom korupcijom. Njihov rad je bukvalno promijenio političku scenu u toj zemlji. Mnogi u

Brazilu vjeruju da je istraga i procesuiranje ovih predmeta prekretnica u historiji ove zemlje, odnosno trenutak kada je prevaziđena kultura korupcije i nekažnjivosti i kada su postavljeni viši standardi i u upravi i u ekonomskom razvoju. U Brazilu, kao i na drugim mjestima, vidjeli smo da čak i relativno mali broj predanih i profesionalnih istražitelja, tužitelja i sudaca mogu imati ogroman uticaj u borbi protiv korupcije i jačanju vladavine prava. Tako nešto treba da se dogodi i u Bosni i Hercegovini.

DANI: I ovo je bilo isprovocirano pitanje. I mi sami vrlo često kad govorimo o kriminalu i korupciji u BiH, imamo običaj reći da ovdje mafija ima svoju državu. Možemo li mi ovdje raditi nešto slično onome što su uradili Brazilci?

HEARNE: Da, kao što sam već naglasio, to bi trebalo da je moguće uraditi i ovdje. Svaka zemlja ima svoje posebnosti u pogledu pravnog i institucionalnog okvira. Ali, generalno gledajući, da, institucije ove zemlje mogu i trebaju se efikasnije boriti protiv korupcije. Sada, kada se ova zemlja kreće prema integraciji u EU, ozbiljni napori na ovom planu su od suštinskog značaja. I građani su ovo prepoznali kao problem. Često čujemo da je nepoštivanje vladavine prava jedan od osnovnih razloga zašto se ljudi odlučuju da traže bolju budućnost negdje drugdje.

DANI: Nedavno sam ovdje na jednom skupu u organizaciji VSTV-a slušao polmiku o tome da li bi kažnjavanje jedne "krupne ribe" iz našeg političkog života promijenilo situaciju u BiH. Bh. predstavnik je bio siguran da ne bi, stranac je tvrdio da bi. Šta Vi mislite?

HEARNE: Nisam siguran da jedan izdvojen slučaj može promijeniti situaciju, ali da, od suštinskog je značaja da građani vide jasne primjere da ni oni koji su na visokim položajima nisu iznad zakona.

DANI: Pojasniću: Hrvatska ima svoj slučaj Sanader, eks

premijera i predsjednika vladajuće stranke koji je postao i simbol, ali i dimna zavjesa njihove borbe protiv korupcije. Makedonija u ovom trenutku ima tužiteljicu koja ganja političare koji krše zakon. Vjerujete li da se u BiH može složiti tako nešto – neko kao Fatima Fetai dovede u sudnicu nekog kao Ivo Sanader?

HEARNE: Ne vidim zašto ne bi. BiH ima dovoljno ljudi koji su kompetentni, profesionalni i sposobni da rade i na najkompliciranijim slučajevima.

DANI: Koliko ste Vi lično uopšte u toj priči? Vaši prethodnici, da spomenem posebno Jacquesa Paula Kleina krajem devedesetih prošlog vijeka i Raffija Gregoriana prije desetak godina, ostali su zapamćeni po pričama o borbi protiv organizovanog kriminala, ali rezultate mi baš i ne vidimo…

HEARNE: Moji prethodnici su to prepoznali kao problem i on, nažalost, još uvijek postoji. Problem još nije riješen. Ali, to nije nešto što međunarodna zajednica može riješiti za vas. Mi možemo dati pomoć i podršku, ali to moraju uraditi domaće institucije. Mi možemo pomoći da se problemi preciznije utvrde, ali, na kraju, potrebni su domaći napori.

DANI: Jeste li od oktobra prošle godine, kada ste preuzeli dužnost, uspjeli registrovati glavne probleme? Kako Vam izgleda situacija?

HEARNE: Postoji nekoliko područja u kojima je postignut vidljiv napredak, ali isto tako postoje problemi koji su neriješeni već godinama. Jasno je da je pitanje izborne reforme, sada kada se približavamo izborima u 2018. godini, trenutno u fokusu zbivanja. Naše kolege iz Evropske unije i SAD-a predvode aktivnosti tako što rade na tome da olakšaju razgovore između stranaka i iskreno se nadam da će sve strane odustati od maksimalističkih zahtjeva i raditi u pravcu kompromisa. Kao što sam već rekao, korupcija je glavni izazov. Također sam veoma zabrinut i u pogledu retorike koja je oštra

i koja unosi podjele, i bojim se da ćemo toga u narednom periodu imati još više kako se približavamo predizbornoj kampanji. To je uistinu zabrinjavajući trend i iz onoga što sam primijetio od oktobra, taj trend se razvija već godinama, uz sve izraženije neodgovorne i komentare koji unose podjele, a tiču se otcjepljenja, hipotetičkih ratnih scenarija ili revizionističkog negiranja presuda Haškog tribunala. Učestali i naizgled ležeran način na koji se koristi ova toksična retorika u zemlji sa jednom takvom tragičnom historijom sukoba je neprihvatljiva. Ako se tako nastavi, ovakvo namjerno unošenje razdora od strane političkih ličnosti ima potencijal da ugrozi napredak cijele zemlje. To nije u interesu običnih građana, koji su, kako se meni čini, zainteresirani za iznalaženje praktičnih rješenja za svakodnevne probleme i koji žele da grade bolju budućnost za svoje porodice i koji se trude da se dobro slažu sa svim svojim susjedima.

DANI: Ja sam u grupi onih koji misle da su davno domaće snage morale preuzeti odgovornost za našu državu, ali se to ne dešava. Da li je prerano da Vas pitam šta mislite da je razlog tome? Odnosno, zar su bh. političari zaista toliko nesposobni da vide stvarne probleme ili su im vlastiti interesi ispred interesa njihovih birača, građana BiH, a međunarodnoj zajednici to odgovara pa ne reaguje?

HEARNE:. Ljudi koji žive u ovoj zemlji trebaju i zaslužuju lidere koji zagovaraju i rade za stvarni napredak, a ne lidere koji daju neodgovorne izjave koje samo stvaraju napetost. Što se tiče pristupa međunarodne zajednice, nemojte da ulazimo u teorije zavjere ili tajne planove. To ne postoji. Naše namjere za BiH sasvim su jednostavne: želimo uspješnu i stabilnu zemlju, članicu EU – ništa više.

DANI: Teoretski, od oktobra do danas jeste kratko vrijeme, ali, Vi ste u regionu bili i od 1993. do 1996., pa ste potom radili u Haškom tribunalu. Imate dakle, osnove da vučete paralele. Jasno nam je obojici da danas ne puca, ali koliko je stvarne razlike u riječima i djelima tada i sada?

HEARNE: Naravno da ima razlike. Ovih nekoliko posljednjih mjeseci za mene je ponekad bio pomalo emotivan period, jer sam poredio turobne slike koje nosim u sjećanju iz ratnih godina sa trenutnom pulsirajućom realnošću Sarajeva, Mostara i drugih gradova, i mogao sam vidjeti svuda oko sebe porodice koje žive život koji je neko nekad nazvao "tiho čudo svakodnevnog življenja" na mjestima koja su nekada bila razorena nasiljem. Prema tome, dosta toga se promijenilo nabolje. Ipak, uprkos svim dobrim stvarima koje su se dogodile u ove dvije decenije, i dalje ima onih koji odbijaju da idu naprijed. Ono što sam primijetio, kao što sam već spomenuo ranije, jeste ogromna razlika između načina života običnih ljudi i poruka koje dobijaju od nekih političara. Od kako sam se vratio, niti jednom nisam čuo da je neko koga sam sreo na ulici izjavio nešto što unosi podjele ili da je dao neku neodgovornu izjavu, kao što su neki političari spremni da urade. Meni se čini da ovdje većina ljudi jednostavno traži pristojan život i realne izglede za bolju budućnost.

DANI: Mala digresija: kako Vi sa svojim iskustvom u Haškom tribunalu tumačite reakcije na njegove presude? Kako je moguće da je on, na primjer, divan i krasan kad oslobodi generala Gotovinu, a onda politički i antihrvatski kad osudi šestorku iz HVO-a?

HEARNE: U potpunosti podržavam poziv međunarodne zajednice svim organima i građanima da poštuju presude Haškog tribunala. Istina se mora prihvatiti. Jedino tako možemo doći do pomirenja. Krivica je pojedinačna, ne kolektivna.

DANI: Supervizor ste za Brčko, kojeg i dalje smatramo jednom od uspješnih bh. priča uprkos povremenim iskrama koje i tamo vidimo. Iduće godine napuniće se 20 godina od konačne arbitražne odluke. Zašto model iz Brčkog nismo svi zajedno, BiH i OHR, uspjeli primjeniti i u ostatku zemlje?

HEARNE: Da, Brčko je uspješna priča, zahvaljujući kombinaciji faktora: zajedničkim naporima organa Distrikta i građana, kao

i podrški međunarodne zajednice. Čak bih se usudio reći da građani Distrikta osjećaju posebnu vrstu ponosa zbog položaja njihove zajednice. Oni su nekako uspjeli da shvate da se, uprkos razlikama, može naći zajednički jezik i da se mogu postići najbolji rezultati kada svi rade zajedno. Naravno, ne govorimo da sve u Brčkom savršeno funkcionira. Postoje problemi i područja gdje je potrebno uraditi više. Ali, ja sam optimista da će se Distrikt i dalje kretati u pravom smjeru i ja ću, kao supervizor, i dalje davati sve od sebe da sarađujem sa liderima Distrikta i građanima, kako bi se napredak i stabilnost koji su tamo ostvareni mogli i održati.

DANI: Plašite li se da bi, s druge strane, ostatak države mogao negativno uticati na Distrikt? Odnosno da bi i u Brčkom moglo doći do jasnog cijepanja po etničko/stranačkim linijama koje bi mogle blokirati život?

HEARNE: Naravno, ne postoje garancije. Ali ja sam uvjeren da, čak i ako se povremeno pojave poteškoće, neće biti većih poremećaja.

DANI: OHR je početkom februara, kada je EU objavila svoju strategiju proširenja, saopštio da se mandat visokog predstavnika neće mijenjati. Šta to tačno znači? Skratiću: saopšteno je da je "način na koji se taj mandat provodi evoluirao u skladu sa politikom da se odgovornost prenese na domaće vlasti", a rezultat je pasivan OHR i potpuno neodgovorni domaći političari koji se više ne libe da, nakon nas, otvoreno lažu i vas, predstavnike međunarodne zajednice.

HEARNE: To znači da mandat visokog predstavnika, koji je instrument međunarodne zajednice, ostaje nepromijenjen. Visoki predstavnik zadržava sve instrumente koji su potrebni za provedbu Dejtonskog mirovnog sporazuma, uključujući i Bonske ovlasti. Kada kažemo da je mandat evoluirao, mislimo na odluku međunarodne zajednice da veću odgovornost prebaci na domaće aktere i ohrabri građane da od svojih lidera traže odgovornost i djelovanje. U tu svrhu služe izbori.

DANI: Dogovor, kompromis, domaći akteri, domaća odgovornost, euroatlantske integracije, reformske agende… Velike riječi koje ništa ne znače u redu za iseljeničke ili radne vize u gradovima koji se rapidno prazne i ostaju samo starci. O tome ti naši i vaši "domaći akteri" neće više ni da misle, a kamo li da nešto rade. Ok, mi smo zaslijepljeni, prepadnuti, rezignirani, zovimo to kako god, pa ih i dalje biramo, ali zar ste vi iz međunarodne zajednice toliko naivni pa ih još slušate?

HEARNE: Broj ljudi koji napušta zemlju je alarmantan. Nadam se da bi neki od onih koji razmišljaju o odlasku ipak mogli izabrati da ostanu i da rade kako bi se stvari promijenile. To je jedini način – promjena mora doći iznutra. Taj put je teži i on zahtijeva dosta ličnog žrtvovanja i napora. Ali na kraju, zadovoljstvo može biti veće za one koji žele da žive u svojoj zemlji i koji žele da zemlju učine boljom za svoju djecu.

DANI: Amerikanac ste: vjerujete li da je pristupanje Evropskoj uniji pravi motiv bosanskohercegovačkim, ali i političarima u drugim državama regiona da mijenjaju politike koje Balkan već gotovo 30 godina drže ni na nebu, ni na zemlji?

HEARNE: Zaista vjerujem da je pristupanje Evropskoj uniji želja većine građana balkanskih zemalja. Što se tiče političara, ponekad imam određene sumnje i ne mogu, da budem potpuno iskren, dati isti odgovor. Ipak, stvari se kreću u pravom smjeru u realizaciji nekih od ključnih koraka u tom procesu i nadajmo se svi da će Bosna i Hercegovina u potpunosti iskoristiti prilike koje se nude novom strategijom EU za Zapadni Balkan.

DANI: Ponoviću da sam među onima koji misle da je naša zemlja naša odgovornost. Međutim, ne mogu zaobići pitanje o politici međunarodne zajednice u BiH: utisak je da su se, dok je ona bila jedinstvena ovdje dešavali pozitivni pomaci, a kad je počelo novo geopolitičko preslaganje između SAD, Rusije, pa i Kine, EU…, ovdje naši mali lokalni igrači zatežu do bola.

Koliko je taj utisak tačan?

HEARNE: Jasno da postoje razlike unutar međunarodne zajednice oko toga kako se stvari u BiH trebaju rješavati. Isto tako, moramo imati na umu da svaka zemlja ima svoje strateške ciljeve i politike. Mi unutar međunarodne zajednice možemo imati neslaganja, i imamo ih, ali naš krajnji cilj i dalje je isti i on se nije promijenio uprkos svemu. Želimo da BiH bude stabilna i prosperitetna zemlja.

DANI: Osim toga, nerijetko slušamo priču, posebno iz SNSD i HDZ BiH, da "političko Sarajevo", odnosno Bošnjaci očekuju da im međunarodna zajednica napravi unitarnu bošnjačku državu, koju u posljednje vrijeme predsjedavajući Predsjedništva Dragan Čović otvoreno zove islamskom državom. Zašto niko iz PIC-a, OHR-a, EUSR, OSCE, UN, da pobrojim samo te najvažnija predstavništva u BiH, ne izađe javno i odgovori na to, pa tako začepi usta Čoviću koji to tvrdi i razbije iluzije Bakiru Izetbegoviću ako se tome zaista nada? Hoćete li, dakle, Bošnjacima napraviti tu državu i zašto nećete?

HEARNE: Kako se izbori približavaju, neki politički akteri će možda davati neodgovorne izjave i ja sam to već kritizirao kao neprihvatljivo. S druge strane, mi ne možemo uvijek odgovarati i demantirati svaku pojedinačnu izjavu. Međutim, to su stvari o kojima se izvještava Vijeću sigurnosti UN-a. Komentari koji unose podjele, i to na sve tri strane, nanose štetu međunarodnom ugledu onih koji ih daju.

Ipak mislim da se trebamo fokusirati na širu sliku. Međunarodna zajednica je jedinstvena, jednoglasna i jasna u svojoj podršci suverenitetu i teritorijalnom integritetu BiH, kao i Daytonskom sporazumu.

DANI: Svoje bogato iskustvo sticali ste u kriznim regionima širom svijeta. Poći ću od pretpostavke da se možemo složiti da u BiH i u regionu neće više biti rata kakvog smo imali prije četvrt vijeka jer za to nema vojnog potencijala. Međutim,

koliko je realno,u kontekstu svih ovih priča o Srbskim častima i vehabijskim kampovima za obuku, očekivati veće incidente i pokušaje ozbiljnije destabilizacije?

HEARNE: Nadležne domaće institucije trebaju ispitati svako ozbiljno pitanje koje se pojavi u vezi sa nasilnim ekstremizmom, paravojnim organizacijama, kampovima za obuku ili raspolaganjem oružjem. Oprez i profesionalizam ovih institucija u borbi protiv prijetnji iz ovakvih izvora treba da bude očekivanje svih građana u ovoj zemlji, koji ne žele ništa drugo osim sigurno i stabilno okruženje u kojem mogu podizati svoje porodice.

DANI: Možete li na osnovu svog iskustva pokušati za kraj procijeniti koliko bi realno Bosni i Hercegovini trebalo vremena da se izgradi funkcionalna država, ako se sve idealno posloži i danas se ozbiljno počne raditi na tome?

HEARNE: Iz svega što znam o ovoj zemlji, stvari mogu krenuti brzo u pozitivnom smjeru ako za to postoji politička volja. To smo vidjeli i ranije. I može se ponoviti. Ja bih se suzdržao od predviđanja. Umjesto toga, još jednom bih apelirao na sve koji učestvuju u procesima odlučivanja da dobro pogledaju redove za vize ispred stranih ambasada i učine sve što je u njihovoj moći da obrnu taj trend. Ti lideri imaju odgovornost da ispune očekivanja ljudi i da rade tako da ovu zemlju učine jedinstvenom, stabilnom i mirnom, zemljom koja će imati istinski potencijal za napredak. Građani ove zemlje, i to svi, imaju pravo da to očekuju za sebe i za svoju djecu.